

ŚWIADCZENIE USŁUG UBEZPIECZENIOWYCH W WYBRANYCH KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Jarosław W. Przybytniowski

Instytut Zarządzania Uniwersytetu Świętokrzyskiego w Kielcach
Dyrektor: dr hab. Andrzej Szplit

Słowa kluczowe: dystrybucja, pośrednictwo ubezpieczeniowe, rynek ubezpieczeniowy, agent ubezpieczeniowy, broker ubezpieczeniowy

Key words: distribution, insurance intermediation, insurance market, insurance agent, insurance broker

S y n o p s i s. Funkcjonowanie pośrednictwa ubezpieczeniowego w Unii Europejskiej regulowane jest zapisami dyrektywy 92/WE/ 2002 r., która przewiduje istnienie dwóch rodzajów pośredników w zakresie ubezpieczeń: zależnych i niezależnych. Kraje członkowskie w ramach implementacji dyrektywy mogą stosować własny podział i nazewnictwo pośredników. Pozycja pośredników ubezpieczeniowych jest wyrazem stopnia rozwoju poszczególnych rynków lokalnych i jednym z elementów różnicujących te rynki. Celem artykułu jest określenie pozycji poszczególnych kanałów dystrybucji w świadczeniu usług ubezpieczeniowych.

WSTĘP

Udział ubezpieczeń w działalności gospodarczej poszczególnych krajów Unii Europejskiej (UE) [Przybytniowski 2007] jest zróżnicowany i symptomatyczny dla określenia stopnia rozwoju rynku, poziomu świadomości ubezpieczeniowej, a także zapotrzebowania na ochronę ubezpieczeniową. Rynki narodowe składające się na jednolity rynek ubezpieczeń, odgrywają zróżnicowaną rolę w jednolitej przestrzeni ubezpieczeniowej UE [Słowiński i in. 2005]. Dystrybucją produktów ubezpieczeniowych w krajach UE zajmują się różne podmioty, które wypełniają kanały dystrybucji. Historycznie najstarszą formą i zajmującą nadal poczesne miejsce w systemach dystrybucji produktów wszystkich państw UE jest pośrednictwo ubezpieczeniowe. Ustawodawstwo UE w sprawie działalności pośredników ubezpieczeniowych wywodzi się z Traktatu Rzymskiego. Traktat Rzymski przewiduje prawo swobodnego wyboru miejsca działalności, tzn. zakłada, że każdy obywatel kraju członkowskiego Wspólnoty może wykonywać swoją działalność na terenie innego kraju członkowskiego na zasadach określonych przez to państwo dla jego własnych obywateli. Traktat przewiduje także prawo wolnego świadczenia usług¹. Świadczący usługi może wykonywać swoją działalność na terenie kraju

¹ Ogólna swoboda świadczenia usług została zagwarantowana w traktacie rzymskim, a następnie potwierdzona w Traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską (art. 43 i art. 49 TWE). Liberaliza-

członkowskiego na tych samych zasadach, co obywatele tego państwa. Krajowe przepisy prawne mogą być instrumentem wprowadzającym prawne ograniczenia [Klučka 2009] pod warunkiem, że są one jednakowe dla wszystkich i są obiektywnie potrzebne.

Dyrektywa 2002/92/WE wprowadziła system rejestracji dla wszystkich pośredników ubezpieczeniowych i reasekuracyjnych, oparty na obszernym zestawie wiążących wymogów w zakresie kwalifikacji zawodowych skierowanych na wzmocnienie ochrony konsumentów w sprawach ubezpieczeń. Kraje członkowskie zostały zobligowane do przyjęcia określonych standardów w dziedzinie kwalifikacji zawodowych oraz minimalnych wymogów w zakresie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej zawodowej i w zakresie posiadanych gwarancji finansowych. Pośredników zobowiązano do informowania klientów o relacjach z ubezpieczycielami oraz do uzasadniania przekazywanych rekomendacji i porad. Zakres obowiązywania dyrektywy nie jest taki sam we wszystkich krajach członkowskich [Majtánová, Bláhová 2008]². Dyrektywa zaniechała posługiwania się nazwami broker lub agent ubezpieczeniowy (używanie tych terminów świadczy o podmiotowym zakresie świadczenia usług ubezpieczeniowych). Przyjęła kryterium czynności wykonywanych przez podmioty zajmujące się pośrednictwem (zakres przedmiotowy świadczenia usług ubezpieczeniowych).

W poszczególnych krajach UE rozwinęły się różne systemy dystrybucji usług ubezpieczeniowych o zróżnicowanym poziomie udziału w rynku. Pomiędzy krajami członkowskimi UE w zakresie korzystania z kanałów dystrybucji usług ubezpieczeniowych istnieją pewne podobieństwa, można też dopatrzeć się wielu różnic. Występuje zgodna tendencja zwiększania udziału w rynkach lokalnych nowych form sprzedaży obejmującej *direct, bancassurance* itp. [Swacha-Lech 2008].

Celem artykułu jest określenie pozycji poszczególnych kanałów dystrybucji w świadczeniu usług ubezpieczeniowych. Analiza świadczenia usług ubezpieczeniowych w krajach UE została przeprowadzona na podstawie danych Comité Européen des Assurances (CEA). Ze względu na różnice w sprawozdawczości ubezpieczeniowej w poszczególnych krajach, analizie poddano jedynie dane z krajów, których sprawozdawczość ubezpieczeniowa zawierała najwięcej zweryfikowanych informacji.

cja wykonywania usług przez podmioty i osoby fizyczne na terenie UE obejmuje zarówno dziedzinę usług finansowych, jak i usług infrastrukturalnych, stworzenie paneuropejskiego rynku pracy, a także poprawę klimatu dla rozwoju przedsiębiorstw innowacyjnych. Artykuły 49-55 TWE zakazują stosowania ograniczeń w swobodnym przepływie usług, jednakże nie definiują konkretnie, co należy rozumieć przez świadczenie usług. Art. 50 podaje bardzo ogólne określenie, stanowiąc że: *usługami są świadczenia wykonywane z reguły odpłatnie, o ile nie są one regulowane postanowieniami dotyczącymi swobodnego przepływu towarów, kapitału i osób*.

² Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors (CEIOPS) w kwietniu 2006 roku opublikował protokół dotyczący współpracy właściwych władz państw członkowskich Unii Europejskiej w zakresie stosowania Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/92/WE z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie pośrednictwa ubezpieczeniowego, który określa ramy współpracy właściwych władz w zakresie wdrażania dyrektywy. Protokół określa warunki porozumienia zawierane przez właściwe władze w celu podjęcia współpracy i wymiany informacji, aby zapewnić skuteczny nadzór nad pośrednikami i umożliwić im dokonywanie pojedynczej rejestracji w UE [CEIOPS – DOC – 02/06].

KANAL BEZPOŚREDNI – PRACOWNICY UBEZPIECZYCIELA

W krajach UE podmioty wykonujące czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego są różnie nazywane. Najczęściej jednak na rynkach lokalnych (narodowych) spotykamy agentów ubezpieczeniowych i brokerów ubezpieczeniowych. Ponadto usługi pośrednictwa mogą być wykonywane przez pracowników ubezpieczyciela. Podmioty te oferują konsumentom możliwość wyboru zarówno oferty ubezpieczeniowej odpowiadającej potrzebom konsumenta, ubezpieczyciela, jak również pośrednika za pomocą, którego zostanie zawarta umowa ubezpieczenia.

W tabeli 1. zaprezentowano udział pracowników ubezpieczyciela w generowaniu składki przypisanej brutto ogółem w latach 1996-2010. Był on dość zróżnicowany. Największą stabilnością udziału pracowników w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto odznaczał się rynek brytyjski. Za pośrednictwem kanału bezpośredniego w roku 1996 pozyskiwano na nim 23% składki przypisanej brutto, a w 2006 r. 23,3%. W roku 2010 udział kanału bezpośredniego – własnych pracowników ubezpieczyciela wzrósł do 24,1%. Na rynku włoskim udział pracowników zakładów ubezpieczeń w składce przypisanej brutto był znacznie mniejszy – w roku 1996 wynosił 13,8%, w 2006 r. 11,6%, a w 2010 roku zmniejszył się do 11,3%. Niewielki spadek udziału w rynku własnych pracowników ubezpieczyciela w generowaniu składki przypisanej brutto obserwuje się także na rynku francuskim (24% udziału w roku 1996 i około 20% udziału w roku 2006 oraz 19% w roku 2010) i portugalskim (8,2% udziału w roku 1996 i 6,7% udziału w roku 2006, a w roku 2010 poniżej 6%). Na wskazanych rynkach udział pracowników własnych ubezpieczyciela w pozyskiwaniu składek wykazuje tendencję malejącą, chociaż nie następuje to w sposób gwałtowny. Znaczący spadek udziału kanału bez-

Tabela 1. Udział pracowników zakładów ubezpieczeń w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto w wybranych krajach europejskich w latach 1996-2010

Kraj	Udział pracowników towarzystw ubezpieczeniowych w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto w roku [%]															
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Austria	45,7	45,8	40,2	36,4	34,2	30,4	30,6	32,0	28,7	26,5	26,2	24,5	22,5	19,9	18,0	
Belgia	4,4	2,7	2,3	2,2	1,9	1,5	2,3	1,1	1,0	1,0	0,7	0,5	0,4	0,1	-0,3	
Francja	24,0	22,0	24,0	23,0	22,0	23,0	22,0	22,0	21,0	20,0	20,1	19,7	19,2	19,1	18,7	
Wlk. Brytania	23,0	23,0	23,0	23,0	23,8	24,3	27,9	24,2	23,9	22,5	23,3	23,6	23,8	24,0	24,1	
Włochy	13,8	9,5	9,0	6,9	7,0	7,3	7,6	9,1	10,3	10,7	11,6	12,1	12,1	12,1	11,3	
Holandia	21,0	21,1	21,0	20,0	25,0	24,0	28,0	28,0	29,0	29,5	31,0	32,9	34,2	35,3	36,0	
Hiszpania	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Portugalia	8,2	11,1	9,4	8,0	8,7	7,8	8,0	6,9	7,2	7,3	6,7	6,5	6,1	5,6	5,6	
Polska	55,6	48,8	41,2	38,4	41,1	38,5	34,6	33,9	30,6	29,6	26,5	25,3	23,7	21,1	18,1	
Słowenia	63,0	64,0	63,0	61,5	60,0	62,0	63,0	21,6	14,7	12,1	3,4	10,5	16,9	22,6	25,7	
Słowacja	69,2	47,4	42,3	34,1	28,0	25,3	6,2	7,4	11,6	82,0	49,8	48,7	46,8	44,7	39,0	
Średnia	28,6	25,9	24,5	23,0	22,9	22,0	20,9	17,3	16,6	21,8	17,7	16,9	16,0	15,0	13,9	

Źródło: opracowanie własne na podstawie: CEA Insurance of Europe, CEA Statistics No 39, 2010.

pośredniego obserwowano na rynku austriackim, polskim, słowackim i słoweńskim. W roku 1996 za pośrednictwem własnych pracowników ubezpieczyciele w tych krajach pozyskiwali od 46% (Austria) do 69,2% (Słowacja) składki przypisanej brutto. Na koniec 2006 r. udział ten zmniejszył się do 26,2% w Austrii, 26,5% w Polsce, 49,8% na Słowacji oraz 3,4% w Słowenii. Na koniec roku 2010 udział pracowników ubezpieczyciela w składce przypisanej brutto w Austrii i w Polsce kształtował się na poziomie około 18%, na Słowacji – około 39%, natomiast w Słowenii nastąpił wzrost udziału pracowników ubezpieczyciela w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto ogółem do poziomu około 26%. W analizowanych krajach europejskich jedynie w Holandii udział kanału bezpośredniego w składce przypisanej brutto systematycznie wzrastał. W roku 1996 kształtował się na poziomie 21%, a w roku 2006 na poziomie 31%, natomiast w roku 2010 osiągnął około 36%.

Składka przypisana brutto ogółem pozyskiwana przez podmioty świadczące pośrednictwo ubezpieczeniowe pochodziła z dwóch działów ubezpieczeń: działu I – ubezpieczeń na życie oraz działu II – ubezpieczeń majątkowych i pozostałych osobowych. W analizowanych krajach europejskich średni udział pracowników towarzystw ubezpieczeń w pozyskiwaniu ubezpieczeń w dziale I w stosunku do średnich wartości UE od roku 1996 kształtował się w analizowanym okresie na poziomie około 200%. W dziale II średni udział pracowników towarzystw ubezpieczeń w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto w stosunku do średnich wartości UE w latach 1996-2001 wykazywał tendencje malejące. W roku 1996 udział ten wynosił niemal 182%. Niską wartość 116,25% udziału osiągnął w roku 2001. Natomiast na koniec roku 2006 osiągnął poziom 151,27%. Niestety od tego momentu ponownie notowano spadek udziału w rynku pracowników ubezpieczyciela w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto w dziale II. W roku 2010 nastąpił ponowny spadek udziału do poziomu około 115%.

Zmniejszanie średniego udziału pracowników ubezpieczyciela w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto wiązało się ze wzrostem znaczenia pozostałej sieci dystrybucji (*direct, bancassurance*). Do roku 2000 średni udział pozostałej sieci dystrybucji w analizowanych krajach był statystycznie nieistotny. Natomiast od 2000 r. wykazywał on stałe tendencje rosnące. W roku 2000 plasował się na poziomie 1,43%, w roku 2006 przekroczył 15%, a w roku 2010 średni udział tego kanału w stosunku do średnich UE wzrósł do ponad 21,5%.

Do roku 2001 w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto w dziale I nie był notowany udział pozostałej sieci dystrybucji. Sieć ta od roku 2002 systematycznie zwiększała w analizowanych krajach swój średni udział w stosunku do średniej UE. W roku 2002 udział ten w dziale I wynosił 0,25%, w roku 2006 wzrósł do poziomu 13,31%, a w roku 2010 wzrósł do 16%.

Podobnie w dziale II średni udział pozostałej sieci dystrybucji nie był notowany do roku 2000. Natomiast od roku 2000 systematycznie wzrastał, osiągając do końca roku 2010 poziom ponad 47,24%. Niewątpliwie na wzrost średniego udziału tej formy wpłynął postęp technologiczny i rozwój technologii informacyjnej.

AGENCI UBEZPIECZENIOWI

Znaczenie agentów ubezpieczeniowych jako kanału świadczenia usług ubezpieczeniowych było zróżnicowane w wybranych krajach europejskich. W roku 1996 (tab. 2.) największy udział w składce przypisanej brutto zebranej za pośrednictwem agentów ubezpieczeniowych odnotowano we Włoszech (57,2%). Stan taki nie utrzymał się długo. Na koniec roku 2006 udział ten wynosił 38,2%, a do roku 2010 spadł do poziomu około 28%. Wysoki udział agen-

Tabela 2. Udział agentów ubezpieczeniowych w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto w wybranych krajach europejskich w latach 1996-2010

Kraj	Udział agentów ubezpieczeniowych w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto w roku [%]														
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Austria	0,4	2,2	2,7	3,5	4,2	5,7	5,3	8,6	5,8	6,0	7,2	7,8	8,5	9,1	9,9
Belgia	8,7	8,0	6,8	6,7	5,9	4,8	5,4	4,8	4,4	4,2	3,9	3,4	3,0	2,5	2,0
Francja	22,0	18,0	24,0	17,0	16,0	16,0	17,0	22,0	21,0	21,0	23,3	24,0	23,1	23,5	23,1
Wlk. Brytania	13,0	11,0	9,0	9,0	11,5	14,5	5,7	13,2	13,5	13,5	13,4	14,2	14,8	15,0	14,7
Włochy	57,2	64,2	58,7	53,2	52,2	44,9	44,3	42,0	42,0	41,7	38,2	35,8	32,8	29,4	28,1
Holandia	0,0	53,1	1,2	5,0	55,0	50,0	58,0	58,0	56,0	55,4	57,4	70,1	80,2	79,6	86,7
Hiszpania	30,5	45,7	30,9	31,2	31,0	30,9	25,6	29,8	29,5	29,1	28,4	27,9	27,5	24,8	25,0
Portugalia	33,4	40,7	34,8	30,8	33,1	33,6	33,8	32,4	31,3	29,9	29,9	30,2	29,6	28,1	28,1
Polska	37,7	47,1	51,4	54,1	49,9	51,2	55,5	54,8	56,1	56,5	58,7	58,8	59,6	60,9	63,4
Słowenia	23,4	23,0	24,0	24,5	26,0	27,0	25,0	51,6	67,4	31,3	51,5	59,5	62,9	65,9	67,7
Słowacja	11,0	11,4	11,4	11,2	10,5	12,2	25,6	34,0	30,9	0,0	20,1	22,0	23,4	24,6	25,5
Średnia	25,9	33,0	27,1	25,9	29,9	29,7	30,5	34,5	35,2	29,4	33,4	34,8	35,7	35,5	36,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie: CEA Insurance of Europe, CEA Statistics No 39, 2010.

tów ubezpieczeniowych w zbiorze składki przypisanej brutto w 1996 r. odnotowano w Portugalii (33,4%) i Hiszpanii (30,5%). Udział tego kanału w obu krajach był w miarę stabilny. Na koniec roku 2006 za pośrednictwem agentów ubezpieczeniowych wygenerowano 29,9% składki przypisanej brutto w Portugalii i 28,4% w Hiszpanii. Natomiast w roku 2010 udział agentów w Portugalii zmniejszył się do poziomu 28%, a w Hiszpanii do poziomu 25%. Dużą stabilnością w zakresie udziału agentów w składce przypisanej brutto odznaczał się rynek francuski i angielski. Na początku analizowanego okresu w roku 1996 we Francji udział agentów ubezpieczeniowych w składce przypisanej brutto wynosił 22%, a w Wielkiej Brytanii 13%. Na koniec roku 2006 udział ten wynosił 23,3% we Francji oraz 13,4% w Wielkiej Brytanii. W roku 2010 udział agentów ubezpieczeniowych na rynku francuskim nie zmienił się i nadal kształtował się na poziomie około 23,3%. Natomiast w Wielkiej Brytanii wzrósł do około 15%. Brak precyzyjnych danych pozwala na analizę rynku holenderskiego dopiero od roku 2000. Od tego momentu udział agentów ubezpieczeniowych w składce przypisanej brutto kształtował się na poziomie powyżej 50%. Na koniec roku 2006 wyniósł 57,4%. Do roku 2010 nastąpił wzrost udziału agentów w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto do poziomu 86%. Stały i dynamiczny wzrost udziału kanału agencyjnego w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto cechował rynek austriacki. Agenci ubezpieczeniowi zwiększyli swój udział w składce przypisanej brutto ogółem z 0,4% w roku 1996 do 7,2% w roku 2006 oraz do około 10% w roku 2010. Natomiast agenci ubezpieczeniowi bardzo wyraźnie tracili udział w pozyskiwaniu składki na rynku belgijskim. W roku 1996 za ich pośrednictwem pozyskano 8,7% składki przypisanej brutto, w roku 2006 już tylko 3,9%, a w roku 2010 nastąpił dalszy spadek udziału do poziomu około 2% w roku 2010. W Polsce i Słowenii udział agentów ubezpieczeniowych w składce przypisanej brutto ogółem stale wzrastał z poziomu 37,7% w Polsce i 23,4% w Słowenii w roku

1996 do poziomu 58,7% w Polsce i 51,5% w Słowenii w roku 2006. W roku 2010 udział ten wyniósł niemal 68% na Słowenii, a w Polsce około 63%. Wzrost udziału agentów zanotowano także na Słowacji (11,% w roku 1996, 20,1% w roku 2006 oraz w roku 2010 25,5%).

Udział agentów w pozyskiwaniu składki ubezpieczeniowej w dziale I w stosunku do średnich wartości UE był wysoki. W roku 1996 r. udział ten wynosił niespełna 175% i był to najniższy procent udziału w analizowanym okresie. Jednakże kanał ten bardzo dynamicznie zwiększał swój udział, który w 2006 r. wyniósł ponad 230%, a w roku 2010 kształtował się na poziomie niemal 240%.

W dziale II udział kanału agencyjnego w stosunku do średnich wartości UE cechowała stabilność. W roku 1996 udział agentów wynosił 116,3% i systematycznie wzrastał, aż do 2001 r., kiedy osiągnął poziom 145,7% i był to najwyższy procent udziału w analizowanym okresie. Od tego momentu udział kanału agencyjnego w stosunku do średnich wartości, UE zmniejszał się i w roku 2006 osiągnął poziom 115,89%. Od roku 2008 nastąpił wzrost udziału, który w 2010 r. osiągnął poziom 117,28%.

BROKERZY UBEZPIECZENIOWI

Podobnie, jak w przypadku innych kanałów, udział brokerów ubezpieczeniowych w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto w analizowanych krajach także odznaczał się zróżnicowaniem. Najwyższy udział w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto brokerzy ubezpieczeniowi w roku 1996 (tab. 3.) osiągnęli w Belgii – 59,2%. Jednakże ich udział w pozyskiwaniu składki stale się zmniejszał. W roku 2006 wyniósł 35,5%, a w roku 2010 spadł do poziomu 26%. Analogicznie, jak w przypadku pracowników ubezpieczyciela i agentów ubez-

Tabela 3. Udział brokerów ubezpieczeniowych w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto w wybranych krajach europejskich w latach 1996-2010

Kraj	Udział brokerów ubezpieczeniowych w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto w roku [%]															
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	
Austria	12,0	17,8	18,5	18,8	19,8	19,8	21,3	20,7	22,9	23,5	24,1	24,8	25,4	26,1	27,5	
Belgia	59,2	55,4	50,5	51,9	48,3	44,3	36,6	40,8	39,2	38,9	35,5	32,7	30,8	28,4	26,0	
Francja	12,0	11,0	11,0	12,0	11,0	12,0	16,3	12,0	13,0	14,0	14,4	14,7	15,2	15,6	15,6	
Wlk. Brytania	50,0	51,0	56,0	56,0	52,3	45,2	56,8	48,9	52,8	55,0	54,7	53,7	53,1	53,5	53,9	
Włochy	7,2	4,3	3,7	3,7	3,2	3,4	3,3	3,1	3,1	2,9	2,9	2,8	2,7	2,5	1,9	
Holandia	0,0	0,0	0,0	55,0	5,0	11,0	0,0	9,4	9,5	9,5	10,1	1,7	0,7	2,4	4,1	
Hiszpania	5,5	15,0	7,4	9,6	9,8	11,9	16,3	17,6	18,1	18,5	21,7	23,4	25,2	25,4	26,8	
Portugalia	7,7	9,3	8,1	7,0	7,6	7,9	10,1	7,8	7,5	7,3	7,5	7,8	7,7	7,5	7,5	
Polska	6,7	4,1	7,4	7,5	8,6	9,2	8,7	9,8	10,0	10,3	10,6	11,2	11,6	12,5	12,8	
Słowenia	4,8	5,0	5,0	4,0	4,0	1,0	2,0	19,1	9,0	55,7	45,1	48,	52,1	55,0	56,5	
Słowacja	19,8	41,2	46,3	54,7	61,0	62,0	68,2	57,9	56,8	18,0	29,9	28,9	29,3	30,2	35,0	
Średnia	15,4	17,8	17,8	23,4	19,3	19,2	20,5	21,1	20,6	21,6	22,0	21,3	22,0	22,4	23,2	

Źródło: opracowanie własne na podstawie: CEA Insurance of Europe, CEA Statistics No 39, 2010.

pieczeniowych rynkiem najbardziej stabilnym dla brokerów była Wielka Brytania. Udział brokerów ubezpieczeniowych w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto w roku 1996 kształtował się na poziomie 50%, a w roku 2006 wzrósł do 54,7%, a w roku 2010 spadł do poziomu około 54%. Na rynku francuskim nie wystąpiły znaczące zmiany udziału brokerów w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto. Ich udział jednak systematycznie wzrastał. W roku 1996 wynosił 12%, w roku 2006 wzrósł do poziomu 14,4%, a w roku 2010 do poziomu około 15,6%. Także w Portugalii pozycja brokerów ugruntowała się. W roku 1996 pozyskiwano za ich pośrednictwem 7,7% składki przypisanej brutto, a w roku 2006 około 7,5% i do roku 2010 nie odnotowano zmian w tym zakresie. Do krajów o rosnącej pozycji brokerów ubezpieczeniowych zaliczyć można także Polskę. W roku 1996 udział brokerów w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto wynosił 6,7%. Na koniec roku 2006 uzyskał wartość 10,6%. Natomiast w roku 2010 wzrósł do poziomu około 12,8%. Udział brokerów ubezpieczeniowych w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto w Austrii w roku 1996 wynosił 12%. W ciągu dziesięciolecia podwoił się. Natomiast w roku 2010 osiągnął wartość 27,5%. W Hiszpanii natomiast na początku analizowanego okresu w roku 1996 udział brokerów ubezpieczeniowych w generowaniu składki przypisanej brutto wynosił zaledwie 5,5%, a w roku 2006 wynosił już 21,7%. Natomiast w roku 2010 osiągnął wartość około 27%. Tendencję malejącą obserwowano w tym zakresie na rynku włoskim. W roku 1996 udział brokerów w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto wyniósł 7,2%. Jednakże w kolejnych latach zmniejszał się i w roku 2006 osiągnął poziom 2,9%. Tendencja spadkowa utrzymała się i w roku 2010 osiągnęła wartość 1,9% udziału. Brokerzy ubezpieczeniowi natomiast bardzo intensywnie zwiększali swój udział w generowaniu składki przypisanej brutto ogółem w Słowenii. Ich udział w roku 1996 wynosił zaledwie 4,8%, a po upływie dziesięciolecia był niemal dziesięciokrotnie wyższy i wynosił w roku 2006 ponad 45%. Natomiast zgodnie z przewidywaniami specjalistów w roku 2010 osiągnął ponad 56%. Udział brokerów ubezpieczeniowych w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto w Holandii był bardzo niestabilny i odznaczał się dużą amplitudą zmian. Od roku 2003 następował wzrost udziału brokerów w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto. W roku 2006 osiągnął poziom 10,1%, a do roku 2010 udział brokerów w generowaniu składki przypisanej brutto zmniejszył się do poziomu około 4%. Duża dynamika zmian udziału brokerów w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto występowała także na Słowacji. W roku 1996 udział brokerów wynosił niemal 20%. Bardzo szybko ulegał podwojeniu, a nawet potrojeniu, aby w roku 2006 osiągnąć poziom niespełna 30%, a w roku 2010 wzrósł do 35%.

Średni udział kanału brokerskiego w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto w analizowanych krajach w stosunku do średnich UE kształtował się na znacząco niższym poziomie. W 1996 r. udział ten w dziale I wynosił niespełna 10%, a w roku 2006 prawie 22%. W latach 2007-2009 nastąpił spadek udziału, a w roku 2010 ponowny niewielki wzrost do poziomu poniżej 14%. Natomiast średni udział kanału brokerskiego w analizowanych krajach w stosunku do średnich UE w dziale II wykazywał stałe tendencje rosnące. W 1996 r. udział ten wynosił niespełna 13%, a w roku 2006 prawie 68%, natomiast w roku 2010 wzrósł do poziomu 83,8%

WNIOSKI

1. Poszczególne kraje UE mają rozwinięte różne systemy dystrybucji usług ubezpieczeniowych o zróżnicowanym poziomie udziału w rynku.
2. Z przeprowadzonych analiz wynika, że najbardziej stabilnym rynkiem dystrybucji usług ubezpieczeniowych jest Wielka Brytania. Natomiast największe zmiany w zakresie udziału poszczególnych kanałów świadczenia usług ubezpieczeniowych występują na rynku holenderskim.
3. W analizowanych krajach UE następuje zmniejszanie udziału pracowników ubezpieczyciela w pozyskiwaniu składki przypisanej brutto, które wiąże się ze wzrostem znaczenia pozostałej sieci dystrybucji (*direct, bancassurance*).
4. Kanał brokerski jest najmniej podatny na zmiany koniunkturalne na rynku i odznacza się największą stabilizacją udziału w składce przypisanej brutto na rynku europejskim.
5. W stosunku do średnich wartości udziału poszczególnych kanałów świadczenia usług ubezpieczeniowych w wybranych krajach europejskich i w stosunku do średnich wartości udziału tych kanałów w UE, udział w rynku poszczególnych kanałów dystrybucji w Polsce wskazuje na silną pozycję agentów ubezpieczeniowych. Stanowią oni kanał dominujący.

LITERATURA

- Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors CEIOPS-DOC-02/06. Protokół.
- CEA Insurance of Europe, *CEA Statistics N° 39 Insurance Distribution Channels in Europe Insurers of Europe*, March 2010.
- Dyrektywa 2002/92/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie pośrednictwa ubezpieczeniowego [*Directive 2002/92/EC of the European Parliament and of the Council of 9 December 2002 on insurance mediation*], www.eur-lex.europa.eu.
- Klučka, J. 2009: *Plánovanie a prognostika v aplikáciách*, EDIS, ŽU-Žilina, 2009, s.93.
- Majtánová A., Bláhová M. 2008: *Aspekty pośrednictwa ubezpieczeniowego na rynku ubezpieczeniowym Unii Europejskiej*, [w:] *Rozprawy Ubezpieczeniowe 4 (1/2008)*, Warszawa, s. 51.
- Przybytniowski J.W. 2007: *Rynek ubezpieczeń gospodarczych*, „*Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa*”, nr 9 (692), s. 39.
- Słowiński A., Piaskowski W., Fedor M., Monkiewicz J. 2005: *Główne rynki narodowe jednolitego rynku ubezpieczeń*, [w:] *Jednolity rynek ubezpieczeń w Unii Europejskiej. Procesy rozwoju i integracji*, Monkiewicz J. (red.), Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz-Warszawa.
- Swacha-Lech M. 2008: *Bancassurance. Sprzedaż produktów bankowo-ubezpieczeniowych*, CeDeWu, Warszawa.

Jarosław Przybytnowski

INSURANCE SERVICES IN SELECTED EUROPEAN UNION COUNTRIES

Summary

Insurance intermediation activity in European Union is regulated by 92/WE/2002 directive. The directive divides insurance intermediaries in scope of insurance range into dependent and independent. Members countries in frames of directive implementation may have own division and intermediaries names. Insurance intermediation in individual countries is diverse. Insurance intermediation conditions analysis gives answers for questions concerning its further development. Thus, the aim of this paper is to analyses the position of individual distribution channels in insurance services.

Among EU member countries in scope of usage of distribution channels there are certain similarities but also many differences may be noticed. On European markets there is coincident tendency to increase the share in local markets of the rest of distribution net consisting of direct, bancassurance [Swacha-Lech 2008].

Adres do korespondencji:
dr Jarosław Przybytnowski
Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach
Wydział Zarządzania i Administracji, Instytut Zarządzania
ul. Świętokrzyska 21
25-406 Kielce
tel. 41 349 66 19
e-mail: j.w.przybytnowski@wp.pl